

Zpráva o výstavě „Nový světový pořádek“

Matěj Moravanský

Report on the “New World Order” exhibition

K 80. výročí útoku na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha proběhlo mnoho akcí. Výstava „Nový světový pořádek“ však přišla s působivým a v mnohém novým vyobrazením jak osobnosti Reinharda Heydricha, tak i samotné nacistické politiky v Protektorátu Čechy a Morava.

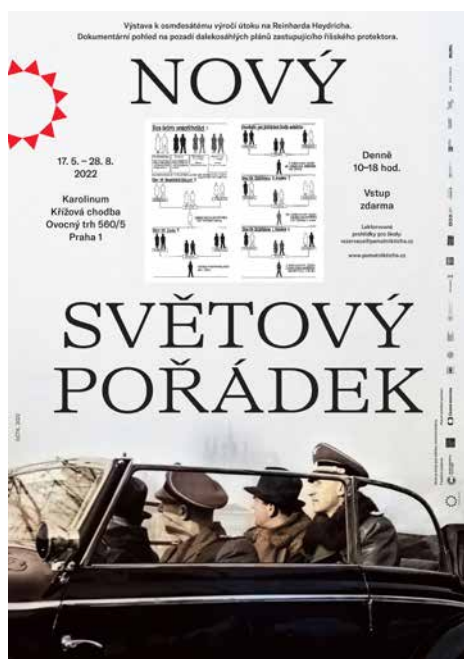
Výstavní tým Památníku ticha v čele s jeho ředitelem a kurátorem výstavy Pavlem Štinglem připravil v historických prostorech Karolina obsáhlou výstavu, která stopovala působení Reinharda Heydricha a jeho spolupracovníků v Praze. Z Prahy se mělo stát centrum rasové vědy; sjížděli se do ní eugenici, odborníci na demografii a populační vědci s jasným zadáním: ve službách nacistické ideologie plánovat budoucnost nově obsazených území na jihu a východě Evropy.

Výstava tak vybočila z řady akcí, které popisují nacistickou okupaci jen a pouze z perspektivy obětí. Místo toho nabídla výstava i spoustu vzhledu perspektivou

pachatelů. Díky přešpanému Heydrichovi diáři, který se v červených boxech prolínal hlavními informačními panely výstavy, bylo možné nahlédnout do denní agendy tohoto prominentního nacistického politika; od rozhodnutí o zadržení generála Eliáše po oslavu jeho dcery nebo dokončování příprav na konferenci o konečném řešení židovské otázky ve Wannsee.

Z výstavy vystoupila osoba Reinharda Heydricha nejen jako cíl útoku výsadkářů Jozefa Gabčíka a Jana Kubiše, ale jako prominent nacistického režimu s konkrétními plány a myšlenkami. Autoři výstavy skrze Reinharda Heydricha ukázali na širší téma vývoje tzv. rasové hygieny a obecně i na myšlenkové kořeny nacistické ideologie, jejíž realizátorem se Heydrich stal. Samotná výstava nebyla věnována jen a pouze Reinhardu Heydrichovi. Přinesla rovněž příběhy jeho spolupracovníků, a především prezentovala nacistické plány „nového světového pořádku“. Ostatně není také náhoda, že se výstava uskutečnila

zpráva

Obr. 1. Plakát výstavy Památníku ticha Nový světový pořádek. Foto: Památník ticha.

Obr. 2. Skleněná socha člověka na výstavě o rasové hygieně v Hamburku ve 30. letech 20. století. Foto: Památník ticha.

Bc. Matěj Moravanský
Centrum pro prezentaci
kulturního dědictví
Národní muzeum
matej.moravansky@nm.cz

Obr. 3. Vzpěrač nad městem.
Nacistický plakát
ze 30. let 20. století.
Foto: Památník ticha.

Obr. 4. Pohled do závěrečné
části výstavy
Nový světový pořádek
v pražském Karolinu.
Foto: Památník ticha.

v Karolinu, tedy v prostorách Univerzity Karlovy. Symbolickým rámcem výstavy totiž bylo téma zneužití vědy.

Rasová politika a eugenika vyrůstaly z evropského intelektuálního klimatu na počátku 20. století a byly usilovně rozvíjeny na mnoha německých univerzitách, například v Mnichově, Hamburku a nejvíce v Berlíně. Výstava „Nový světový pořádek“ se snažila ukázat, že vliv eugeniky na politiku byl znatelný již ve Výmarském Německu a dále sílil s nástupem nacistů k moci a v období třetí říše se stal fundamentem, na kterém velká část nacistické elity promýšlela budoucnost okupovaných

území. Autoři výstavy neopomenuli zvýraznit souvislost nacistické politiky a tehdejší německé vědy a univerzitního prostředí. Nejde zkrátka přehlédnout fakt, že mnoho prominentních nacistů mělo prvotřídní vzdělání, kariéru v akademických kruzích a byli seznámeni s evropským kulturním kontextem. Tento autorský důraz byl podtržen závěrečnými částmi výstavy, kde mohli návštěvníci prozkoumat poválečné osudy předních nacistických funkcionářů; mnoho z nich dožilo ve vysokých univerzitních pozicích nebo vykonávali své předválečné zaměstnání.

Vedle výstavy připravili pracovníci Památníku ticha lektorované programy, které měly náročné téma eugeniky, rasové vědy a nacistické politiky zprostředkovat studentům vyšších tříd základních a středních škol. Autoři programů zvolili badatelský přístup a studenti tak sami bádali ve výstavě a snažili se odpovědět na zadané otázky. Následné debaty moderované lektorem pak byly zacílené na to, jak studenti vnímají nacistické plány a následně pak i realitu na okupovaných územích a zda i nyní považují téma rasově motivované politiky za aktuální. Smůlou i štěstím výstavy byly výstavní prostory. Zatemnělé klenuté podloubí

Karolina poskytlo tématu více než působivé prostředí, ve kterém mohla vyniknout řada unikátních exponátů, například dříve neznámá fotografie pražských židů deportovaných z nádraží Praha-Bubny v doprovodu českých četníků nebo grafiky z dokumentárního filmu *Eugéniové*. Autorský tým pod vedením Pavla Štingla, stávajícího ředitele Památníku ticha, navíc podtrhl dojem z výstavy hudbou Richarda Wagnera a úryvky z Heydrichových projevů. Univerzita Karlova však své prostory musela využít k jiným účelům a výstava „Nový světový pořádek“ po pouhých třech měsících v srpnu 2022 Karolinum opustila. Tematicky ucelená výstava kombinující řadu unikátních exponátů, uměleckých instalací a nadto doprovázená

lektorovanými programy s badatelskou perspektivou tak musela být relativně záhy po otevření ukončena. Památník ticha však ve své práci pokračuje a pro výstavu „Nový světový pořádek“ se jistě najde další příhodné místo.

Obr. 5. Informační stůl výstavy *Nový světový pořádek*. Foto: Památník ticha.

Obr. 6. Antisemitistický plakát z 30. let 20. století ukazující údajné počty občanů židovského původu v jednotlivých profesích. Foto: Památník ticha.

